

**november 2008**



## Veliki evropski grabež zemljišč

### Stroški evropskega apetita po živalski krmi in agrogorivih

#### Povzetek

Evropska unija (EU) letno uporablja več kot 16 milijonov hektarov kmetijskih zemljišč izven svojega območja za krmljenje svojih čred in za pogon vozil. To območje je enako seštevku vseh kmetijskih zemljišč v Nemčiji in na Madžarskem.

Največ zemljišč zaseda soja, ki jo Evropa uvaža predvsem za živalsko krmo, narašča pa tudi poraba za izdelavo agrogoriv (imenovanih tudi biogoriva). Večina teh zemljišč je v Južni Ameriki, kjer naraščajoče povpraševanje povzroča izsekavanje prvotnih gozdov, obsežne izpuste toplogrednih plinov, zmanjšuje varnost preskrbe s hrano in povzroča konflikte na podeželju. Velikost zemljišč, ki jih EU trenutno potrebuje za agrogoriva in živalsko krmo, je večje od celotne površine gozda, ki ga vsako leto izsekajo v svetovnem merilu.<sup>1</sup>

Ta raziskava se osredotoča na evropski "odtis" za krmo in goriva<sup>2</sup>. Glavna rastlina, ki se v Evropi uporablja za biodizel, je oljna ogrščica (56%), kateri je namenjeno prek dva milijona hektarov kmetijskih zemljišč. Sojino olje po oceni prispeva 17% evropskega biodizla, palmovo olje, ki je glavni krivec za obsežno izsekavanje gozdov in velike emisije toplogrednih plinov v Aziji, pa ima v evropskem biodizlu 7% delež. Največji porabnik biodizla na svetu je Nemčija, kjer so v letu 2007 porabili skoraj 3.800 milijonov litrov biodizla, kar je skoraj toliko, kot vsa preostala EU skupaj.

Prebivalci Cipra, Španije in Danske pojedjo največ proizvodov živalskega porekla v Evropi, s konstantno porabo 340, 253 oziroma 243 m<sup>2</sup> zemljišč izven EU na prebivalca samo za pridelavo soje, s katero krmijo svoje živali. Nemčija, Francija in Velika Britanija za ohranjanje sedanjih prehranskih navad skupaj potrebujejo 4,5 milijonov hektarov za pridelavo soje.

Evropski potrošniki se večinoma ne zavedajo, da je veliko te soje gensko spremenjene, saj proizvodov živali, ki so bile krmljene z GS rastlinami, po sedaj veljavni zakonodaji ni potrebno označevati.

Evropski veji mednarodnih organizacij Friends of the Earth in Via Campesina sta prepričani: če EU misli resno glede boja proti podnebnim spremembam, globalnemu izginjanju biotske raznovrstnosti, kršenju človekovih pravic in prehranski krizi, mora nujno zmanjšati svojo odvisnost od uvoza soje in prenehati z uporabo poljščin za izdelavo industrijskih agrogoriv.

---

<sup>1</sup> FAO ocenjuje, da na svetu vsako leto izgubimo 13 milijonov hektarov gozdov; deforestacija je odgovorna za približno 20% svetovnih izpustov ogljikovega dioksida (CO<sub>2</sub>) (IPCC, 2007), kar je več kot celotni izpusti toplogrednih plinov v EU. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0645:FIN:EN:PDF>

<sup>2</sup> Raziskavo so naročili Friends of the Earth in Evropska koordinacija organizacije kmetov Via Campesina (24 kmetijskih in podeželskih organizacij iz 14 evropskih držav) kot del projekta "Hrana in goriva za Evropo" ("Feeding and Fuelling Europe"), ki ga financira EU. Slovenski partner v projektu je Inštitut za trajnostni razvoj.

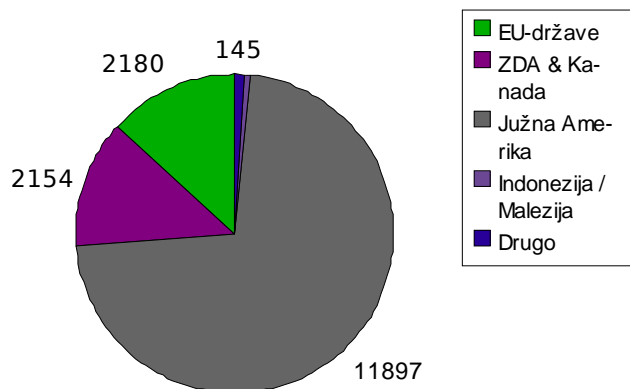
## Uvod

Pridelava soje je eden glavnih povzročiteljev izsekavanja gozda v Južni Ameriki in je povezana z obsežnim uničevanjem okolja, s povečano porabo pesticidov, z nasiljem in zlorabo človekovih pravic lokalnih skupnosti in kmetov, ter z naraščanjem negotovosti glede dostopnosti hrane. Ker je Evropa glavni uvoznik soje iz Južne Amerike, ima ključno vlogo pri ekspanziji soje.

Ta raziskava je preiskovala "zemljiščni odtis" – odtis rabe kmetijskih zemljišč za evropsko potrošnjo proizvodov živalskega porekla in glavnih agrogoriv, in sicer s pomočjo izračuna zemljišč, ki so potrebna za pridelavo soje, palmovega olja in sladkornega trsa. Ugotovili so, da pridelava soje za EU zaseda 14 milijonov hektarjev zemljišč, od katerih jih je 87% v Braziliji in Argentini.

Država izvora	Skupna zemljišča za krmo in gorivo (v hektarih)				
	soja	oljna ogrščica	oljna palma	sladkorni trs	
Države EU		2.180.203			2.180.203
ZDA	1.862.353				1.862.353
Kanada	291.924				291.924
Argentina	4.423.376				4.423.376
Brazilija	6.883.057			125.138	7.008.195
Paragvaj	423.405				423.405
Urugvaj	41.849				41.849
Indonezija/Malezija			114.661		114.661
Drugo	145.132				145.132
<b>Skupaj zemljišča</b>	<b>14.071.096</b>	<b>2.180.203</b>	<b>114.661</b>	<b>125.138</b>	<b>16.491.098</b>

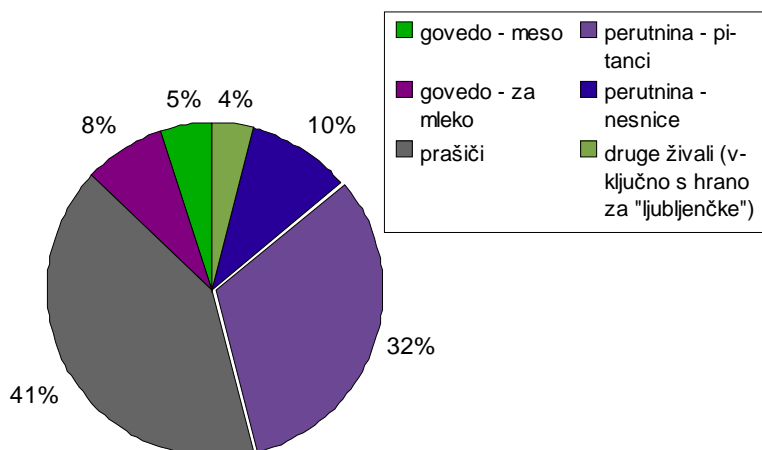
### Hektari, namenjeni porabi živil živalskega porekla in agrogoriv v EU (x1000)



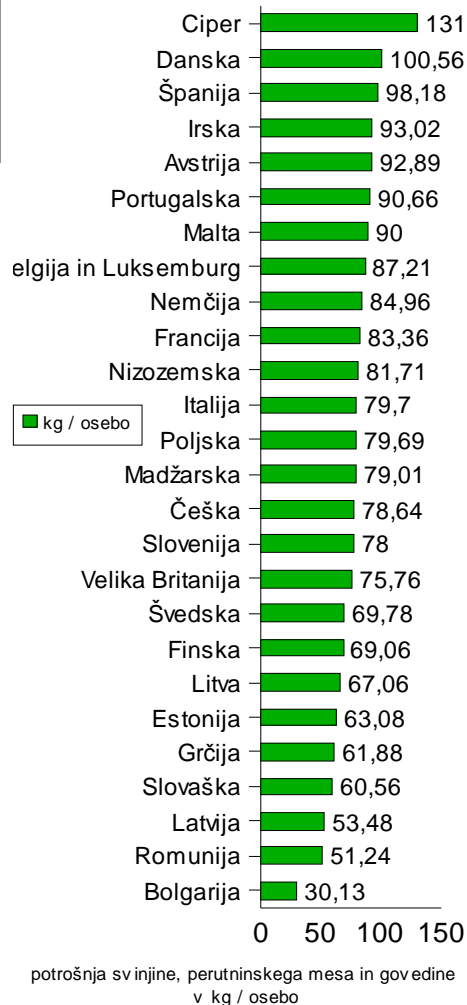
Največji porabnik soje v EU je intenzivna prašičereja; sledi ji reja perutnine.

Nemčija, Francija in Velika Britanija večino zemljišč rabijo za pridelavo soje, medtem ko je poraba soje na prebivalca največja na Cipru, v Španiji in na Danskem, kjer porabijo največje količine živalskih proizvodov.

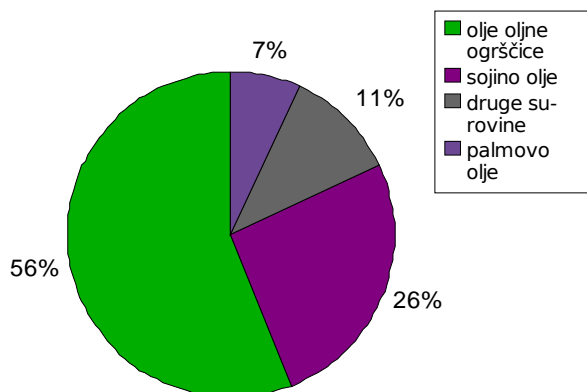
## Potrošnja sojine moke v živinoreji



## Potrošnja mesa na prebivalca



## Surovine za potrošnjo biodizla v EU



## Soja in izsekavanje gozdov

Pridelava soje v Južni Ameriki se je v zadnjih 15 letih več kot podvojila. Brazilija je druga največja izvoznica soje na svetu in več kot polovica brazilske pridelave soje je v osrednjem in južnem delu države, na ozemlju, ki je bilo nekoč pokrito z naravnimi habitati. V celoti je bilo izgubljenih že približno 16% amazonskega deževnega pragozda in 60% tipičnega travinja (cerrado). Po upočasnitvi izsekavanja v letu 2007 je nedavni razmah soje močno pospešil izsekavanje; samo med avgustom 2007 in avgustom 2008 so izsekali več kot 770.000 hektarov gozda. Ocenjujejo, da bi zaradi ekspanzije soje do leta 2020 lahko izginilo nadaljnjih 9,6 milijonov travinja cerrado, do leta 2050 pa kar 40% amazonskega deževnega gozda.

Deforestacija je kriva za približno 18% izpustov toplogrednih plinov (TGP) na svetu – več kot znašajo celotni izpusti TGP v EU. Zato bo zmanjševanje izpustov zaradi deforestacije bistvenega pomena za to, da bomo dosegli cilj omejiti globalno segrevanje za 2 stopinji Celzija. Deforestacija je v pogajanjih o podnebni spremembi zavzela osrednjo vlogo in EU so je obvezala k zaustavitvi globalnega izgubljanja gozdnega pokrova do leta 2030 ter k zmanjšanju bruto tropske deforestacije za najmanj 50% do leta 2020, v primerjavi s sedanjo ravni.

Pri FoE so prepričani, da EU teh ciljev ne bo dosegla, če se ne bo posvetila enemu od ključnih vzrokov za globalno deforestacijo – potrošnji živalske krme in agrogoriv.

## Soja in zmanjševanje varnosti preskrbe s hrano

Obsežna zemljišča v Južni Ameriki, ki so jih prej uporabljali za pridelavo vodilnih prehranskih poljščin, so zdaj namenjena pridelavi soje. Z ekspanzijo soje se je na primer v Argentini dramatično zmanjšala površina za pridelavo konzumnih poljščin. Obseg zemljišč za pridelavo riža se je zmanjšal za 44%, koruze za 26%, pšenice za 3% in sončnic za 34%. To je povezano z bistvenim povečanjem cene prehranskih poljščin, kot je npr. 130% za riž in 272% za lečo.

Male kmet in skupine domorodnega prebivalstva izganjajo z njihovih zemljišč. To uničuje raznolike sisteme malega kmetovanja, ki je odgovorno za pridelavo velikega dela prehranskih poljščin za brazilsko potrošnjo. Zato širitev soje povzroča koncentracijo zemljišč in vse hitrejše zmanjševanje števila družinskih kmetij, ter s tem zmanjšuje varnost preskrbe s hrano.

V svetovnem merilu pridelava krme za živali zaseda tretjino obdelovalnih zemljišč. Povpraševanje po proizvodih živalskega porekla povzroča pritisk na pridelavo krme, zlasti soje; ugotovljeno je bilo, da je ta pritisk vzrok sedanje prehranske krize. Evropska unija je s svojo visoko porabo zemljišč na prebivalca in s svojo odvisnostjo od uvoza krme odgovorna za zviševanje globalnih cen hrane.

## Gensko spremenjena soja

Večina soje v Latinski Ameriki je vzgojena iz Monsantoovih gensko spremenjenih (GS) semen, znanih pod imenom "roundup ready", ki pridelovalce navajajo k še bolj intenzivnim kmetijskim metodam. Soja roundup ready je gensko spremenjena tako, da prenaša Monsantoov herbicid roundup ready (glifosat), toda vladni podatki sedaj potrjujejo, da je zanašanje na to tehnologijo privedlo do pojava plevelov, odpornih na herbicid. Zaradi tega morajo pridelovalci uporabljati povečane količine glifosata, pa tudi drugih starejših in bolj škodljivih herbicidov, kot so 2,4-D (sestavina neslavnega sredstva *agent orange*) in atrazin (ki je v EU zaradi zdravstvenih razlogov prepovedan). Glifosat je postal glavni vir onesnaževanja, ki ogroža površinske vode in vodonosnike ter človeško zdravje in uničuje drugo vegetacijo.

V zvezi s pesticidi, ki se kopičijo v prehranski verigi, in s škropljenjem pesticidov z letali na velikih kmetijskih posestvih, so poročali o nevarnih zdravstvenih tveganjih. Prebivalstvo, ki živi v bližini plantaž soje, poroča o resnih zdravstvenih težavah vključno z nenehnimi glavoboli, kožnimi izpuščaji, želodčnimi težavami, povečano stopnjo splavov in z dojenčki, rojenimi z deformacijami. Vladni podatki iz glavnih držav pridelovalk soje jasno kažejo, da se poraba pesticidov z uporabo GS soje ne zmanjšuje.

Ta dokument je bil pripravljen s finančno podporo Evropske komisije. Za njegovo vsebino so odgovorni izključno avtorji in na noben način ne izraža mnenj Evropske komisije.

